

# NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombatban.	Szerkesztő és laptulajdonos: <b>Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.</b>	Szerkesztőség és kiadóhivatal: <b>BUDAPEST</b>
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt   Fél évre ..2 frt	Főmunkatárs: <b>Zelliger Vilmos.</b>	VI., Érsek-utca 2. szám.

TARTALOM: Adatok a tanítói választásokhoz. Bertalan Vincze. — A nevelésről. Hidi. (Folytatás.) — Tárcza: Ki fiának kellett az állami iskola? Titusz István. — Gyűjtés. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Szerkesztői telefon. — Hirdetések.

## Adatok a tanítói választásokhoz és javaslat a kinevezési rendszer elfogadására.

Nem vélek rossz szolgálatot teljesíteni akkor, midőn a fentti cím alatt egy hosszabb közleményt teszek közzé e becses lapok hasábjain, hogy ország-szerte felköltsem úgy a tanügy alsó, mint legfelsőbb forumán lévő egyházi és világi jeleseink-nagyjaink figyelmét egy idő- és szükségszerű oly reformra, mely a mai napokban divó igazán miserialis tanítói választásokat megszüntetve, helyet adjon egy igazságos kinevezési rendszernek, melyben nemcsak a tanítói név és hivatal auctoritása, hanem a tanügy külső és benső fejlődése is biztosabb alapon áll.

Mivel választott tárgyam lépésről-lépésre halad a kibontakozáshoz, közleményemet a rendszeresség kedvéért 4 kérdéssel ugyanannyi részre osztottam; kihagyva belőle az iskolaszék intézményét, határozottan eltörlni kívánó, ugynevezett paedagogiai okokat, mert habár hallgatagon is, mégis felsorolandó adataim híven fogják visszatükrözni szervezetének satnya hajtásait.

### I. Hányféleképpen és mi módon választanak tanítót?

Saját tapasztalatom szerint négyféleképpen és pedig: protectió, korteskedés, jó hang s ezzel párosultan kedvesen hangzó dallam vagy dallamának szövege által, és olykor-olykor, ne tagadjuk, családi érdekek által.

Megjegyzem, midőn e pont tárgyait taglalni kezdeném, nem kell hinni, hogy egyedül a kath. és felekezeti tanítói választásokról szólok — korántsem! Tudok én tarkábbnál-tarkább példákat felhozni a közösökről is. Kezdjük a protectión.

Kihirdették a pályázat

A mai kenyérkereső országban, különösen midőn hozzá egy kis vajra is van kilátás, nem csoda, ha csak úgy özönlenek a pályázók kérvényeik benyújtásával.

Egyiknek jobb, másiknak rosszabb képesítése van, de arra merek fogadni — szolgálati bizonyítványaik mindegyike a lehető legjobb, még pedig a szerint, a minő irányú és a tanítóval minő

benső viszonyban élő egyén írta azt; mert ha el-lensége írta, úgy már távozásáért is ad jó bizonyítványt; ha barátja írta, úgy azt a baráti érzelem sugallta; ha kötelem-teljesítés igazi méltánylása, akkor a kötelesség, a pártatlan igazság az, mely követeli a jó dicséretét.

Beérkezvén a kérvények rendeltetésök helyére, azok bizonyítványaikkal fegyverzetten pillanatra aggodalomba ejtik a mélyen tisztelt »Tekintetes« iskolaszéket az iránt, vajjon a sok híres és jó tanító közül ki legyen a választott.

Megindul a vita pro et contra s azt hinnők, annak előnyére, kinek legjobb képesítése van, vagy annak előnyére, ki pályáján szerzett érdeménél fogva általános köztisztletnek és közbecsülésnek örvend — dehogly! hisz ott az érv az elsöre: »lehet valaki theoretice jeles, de practice hanyag tanító« vagy az utóbbira: »ha azoknak beválik, kérdés, nekünk beválik-e« s azután ami fő s ami a paraszt előtt a tanítói kellékeknek koronája, t. i. »bir-e az illető jó torokkal is« (hangot értek). Nagy gondok ezek!

Mit tevő legyen a m. t. iskolaszék, a libagyepen gyűjtött paedagogiai ismerettel bíró tagjaival! Mit mást, fordít egyet a subán s nehogy a gond megölje, felkiált: »Sohse búsuljunk atyafiak, azt választasszuk, aki nekünk legjobban megtetszik, ha meggyün«! De hát azután miért volnának a faluban hatalmasabbak is, talán azért, hogy a gyengébbek pártját fogva, osztozzanak a pártatlan igazságban? Dehogly!

A hatalmas így szól: az lesz, akit én akarok, majd megmutatom, ki az úr a faluban! A gyengébbek sügnak-búgnak, »embört« választanak, ki majd eljár az »ü dogukban«! Hát azután, ha a komámasszonynak komámasszonya ne volna haragosa s párhuzamban sógornak sógora stb. Meg ott a falu végén van egy cserépszindelyes ház, melyben tanyát talált a zöld remény »tanító vömnék« bibejében. És az Iezig zsidó mit vétett? Ő is számba jön, annál is inkább, mert szerinte »az nem kendteknek való mester, aki a bor s pálinka ellen prédikál, s a korcsmába nem jár; az nem lehet barátságos ember«.

És megindul a tanító után való hajsza, contra a protectio hajhászata. Szomorú, de való.

Az állomás javadalmazása, vegyük 400—600 forint. Lelkemre mondom, minden pályázó tudatában van annak, amit fentebb említettem, csak hogy egyszersmind mindegyik vágyva-vágyik egy szebb élet reményeivel kecsgetető állomás elnyerésére, és ez utóbbi kényszeríti őt a választás sálakjába belemenni.

Nosza megindul a zarándoklat; egyik még el sem ment, jön a másik. Van akkor vendég a háznál, a hol gondolják a legbefolyásosabb ember lakik. Némelyek sarkigazságnak tartják a francia közmondást: »a nép szava Isten szava«, megy tehát a néphez. Talán nem? ne tagadjuk, magam is sok másokkal keresztül mentem az ily események folyamán s volt idő, midőn azt mondtam, hogy az első alkalmat megragadom arra. Miért ne? nyomorúságos helyzetünk kívánja azt, illetve kényszerít bennünket arra, mert ma 300 frtos állomáson tengődöm, s holnap, ha a kegy segít, 4—600 vagy még több forinttal javadalmazott állomásra juthatok, holott a kötelemteljesítés ugyanazon terjedelmű. De hát mittevő is legyek, ha nem teszem én, teszi más, tán nálamnál érdemtelenebb, s ki tudja, ha tettem volna, nem az érdem győz-e... hej! pedig be ritkán győz.

A teljhatalmú, ki keresztül akar mindent hajtani, a községben kezd — ha azelőtt sohasem volt is — »paedagogus« lenni s itt felszínre jut a büszke »én«. És ha tud a helyzet kimagasló pontján védett álláspontot találni, akkor az ellen bármily küzdelmével szemben is saját énje lesz a boldog győztes, miként a hatalmat kezében tudó egyének tulajdonságai benne egy pontban találkoznak.

## TÁRCZA.

### Ki fiának kellett az állami iskola?

»Ejnye, de czudar egy idő ez!...«; így kezdődik a monológ, mit a »Szikszay«-ba lépő alföldi tanfelügyelő úr, az Úrnak 1885-ik esztendőjében, még pediglen annak a legeslegelsején önmagával fűzni akart.

A pinczerek hamarosan leszedik prémes bundáját s éppen egy üres asztalnak tartana, ha ismerős hangok nem ütnék meg füle dobját. Szemei a hang kiindulási pontját fürkészik, s bizony rövidre rá meg is leli egyik fiatalabb ellenzéki képviselőben s az ő kebelbarátjának fiában.

A nevek amúgy sem határozván, kereszteljük el a tanfelügyelő urat Várnaynak, az öcsém uramat pedig Erdélyinek; megférnek ők így is. — Hát már mi a szél verte fel bátyám uramat odujából? Csak nem farsangolni jött fel a központba?

— Nem-e? Azt hiszed tán öcsém, hogy a farsangolás csak a honatyáknak való? Magam is eljárnam még a csárdást, és alig hiszem, hogy a mai pelyhedzők túltennének rajtam.

— Csak ne oly tüzesen bátyám uram, mert elta-

Nevezetesebb találkozási pontok: egy elveendő leány, hugom, unokahugom, puska, tarokkpartner, vagy végre a poculum caritatis stb.

Van azonban az ily protectió-rendszernek még más úttörője is a győzelemhez, u. m.: rokonság, barátság, komaság, s mint fentebb említém, egy elveendő leány — pardon! családi érdek, leplezetlenül mondva a pályázó nős vagy nőtlen volta. Lássunk egy példát:

N. község kántorsággal egybekapcsolott közös iskolai tanítói állomásáért pályáztunk vagy hatan.

Mindegyikünk a dús tapasztalatok nyomdokain haladva, jónak látta a befolyásosabb egyéneket személyesen felkeresni, miért ne — hisz ez már szokás. Engem notabilitások ajánlottak, egy collegámat pedig tisztán jeles oklevele s mit gondol a tisztelt olvasó, vajjon jeles képzettségű collegám-e avagy én — ki mások elismerései folytán részesültem a magas pártfogás szerencséjében — lett-e a tanító? Dehogy! az lett, kit a jegyző úr akart, ezt nekem a választást vezető elnök mondotta, de miért, mert nőtlen volt s a jegyző úrnak pedig egy elveendő huga lévén, nem a kvalifikációval törődött. És a tanulság? Pályatárs! ha kiléptél az élet terére s ha örökön tengődni nem akarsz, úgy ne házasodj meg mindaddig, míg nőtlenséged árán egy jó javadalmazású állást nem kapsz!

Istenem! ha elgondolom, milyen érzés zajong nemes keblében egy a tanügy terén érdemekben megőszült tanítónak, midőn csak azért nem választják meg, mert öreg. Hát ez a jutalma a hosszú évek fáradoalmának? Azért küzdött, azért szenvedett, hogy ott ragadjon nyomorult 300 forintos állásán?!

Majd minden pálya fokozatosan jutalmazza a hosszú tapasztalatokat, a szolgálati évek arányá-

lálnám hinni még, hogy a szoknyák küldték ide egy kis újabb nótát tanulni.

— Nem messze ballagsz tőle Pali öcsém, csak-hogy azt a nótát nem a czigány, hanem a kegyelmes úr húzza.

— Mi a patvar? Hát a miniszterhez jött? Szabad tudnom, hogy *kiért* fáradt ide ilyen komisz időben?

— Nem *kiért* öcsém, hanem *miért*?

— Hogy — hogy?

— Csak úgy öcsém, hogy a megye székhelyén is akarunk egy becsületes, modern, hat tanítóval bíró népiskolát nyélbe ütni.

— Tehát két új tanítói állomást szerveznek az eddigi négyhez?

— Dehogy is öcsém, mind a hatot most szervezzük s az épületet is a föld mélyében kezdjük.

— És az eddigivel mit csinálnak?

— Eb vigye azt öcsém; — vagy pedig licitáltassa el a pap, hisz úgy is csak ő terpeszkedik abban.

— Úgy hát konkurrálni akar az állam a katolikus iskolával? Ezt az iparvállalatoknál éppen nem teszi a kormány. No lám! Csak húsz esztendővel is ennek előtte, ki gondolta volna, hogy hazánkban a tanügy terén még konkurrálni is fog-

ban s csak a tanítói pálya az, melyben a megöregedés a helyett, hogy kissé kényelmesebbé tenné életét, inkább hatványozza keserű tengődését. Uraim ez hálátlanság s a hálátlanság rút bélyegét önk viselik, kik eltérve az állapotokat, még reményt sem nyújtanak azok megszüntetésére. . .

Azonban hagyjuk, eltértem a tárgytól, mert szívem sugallta, miután a kor befolyását a megválasztásra elfelejtettem tárgyaik közé venni.

A választás második neme a korteskedési alapon álló rendszer.

Boldogtalan tanító, ki magát erre ráadja, de mittevő legyen, ha a kényszerűség hatalma alatt áll. Ne esodáld, azt gondolja magában, miért ne lehetne ő kedvesebb avagy jobb tanító, mint az, kit a hatalmas protegál? Szeget-szeggel. Ha ott foly a kupában a választást előkészítő nedű, miért ne folyjon itt?! Fel barátim, a pohár! s egy szövirággal kikerekített díkezió ámulatba-bámulatba ejti a választó polgárság könnyökön nyugvó agyát. S megindul a tömeg, ejtve olyan választást, melyhez sokszor csendőrségség kellett, nagyobb dícsőségére a tanítói auctoritásnak.

Sokszor azonban megesik, hogy nem a tömegvezető nyeri el a habért; — nosza van azután appellatio fel-fel a legfelsőbb forumig, folytonosan azt hangoztatván: nekünk nem kell, s fenyegetve, hogy így vagy úgy jár, ha »köztünk marad«. Ez sok esetben áll akkor is, ha az iskolaszék következetesen jár el választási dolgában. Jaj azután annak a tanítónak, kit a nép gyűlöli vagy eleinte nem szeret; nem mondom örökké, mert ha az illető tapintatos modorával leköti elleneit, úgy a baj elmúlt, míg ellenben ha tapintatlan, úgy csak bizonyos rendkívüli befolyások apasztják azt s azok a tanítót nem annyira szeretettnek, mint megszo-

kottnak tartják. Más azután, ha a nép saját választottja lesz a győztes, úgy annak aligha van és lesz hibája.

A korteskedés bizonyos neme a házról-házra járás. Hallottatok-e ilyen, szép nemzetem 300 forintos martyrjai! pedig ilyen is van. Megtörtént, midőn egy kollega választás előtt személyes tiszteletét teendő a gyengébb nem előtt, házról-házra járt, mi több, »nénémasszonyéknak« hódolata kifejezéseül egy-egy szívet indító éneket is énekelt. Oh pedig azt tudják, hogy a nőnek, különösen tanítóválasztáskor mily hatalmas befolyása van. Tehát eljárt, de nem is volt ám fáradalma jutalom nélküli, nem ám, mert utána való nap senki más nem lett a község megtisztelt tanítója, mint a visíben járó nagyérdemű (?) kollega úr. No, gondolám magamban, midőn ezen esetet egy megyei lapban olvasám: »Szegény pályatársam, ha már úgy tettél, koronáztad volna be azzal, hogy bájos hangodat hegedűn kísérve, jártad volna be a falut, mert az még jobban meglágyította volna a nők érzelmes szívét, kik képesek voltak megtörni keményfejű férjeiket«.

Ez megtörtént, de kérdem én: nem történhetik-e ez meg többször, vagy nem történt-e meg számtalanszor kisebb körben? Oh dehogyan nem.

A jó hang mindig mérvadó a megválasztásra. Lehet a pályázó a szó-szoros értelmében véve jó tanító, a kántori teendőket értheti teljesen, lehet hitében tántoríthatlan, buzgó vallásos ember, mindez semmit sem ér, ha nincs hangja. Jó torok kell oda, hogy azt mondhassák: »éé má keék, éjón!« az meg azután diadalmasan vonul be leendő székhelyére, ki hangja mellett még korteskedett is. Vannak esetek, midőn a pályázó termete is kérdés alá esik. Ilyenkor azután a »délceg« a győztes s

nak akár a két vis-avis boltos? Hanem aztán hány ezerrel könnyítene a pénzügyminiszterium tárczáján ezen egy konkurrencziával?

— Magam sem tudom még öcsém. Lehet, hogy a városi tanács elviszi a »felekezeti« iskolától az épületet és felszerelést s akkor nem államit, hanem községit csinálunk. A két új tanító fizetése pedig kitélik az 5%-os pótdoból. Eképen az államnak semmibe sem kerülne az egész.

— Értem a dolgot urambátyám. Magyarán annyit teszen az, hogy ezentúl is azok fizessenek az iskolára, a kik eddig, s esérébe annyit kapnak, hogy akármilyen szájkodó bugris fog akarni az iskolának meg a tanítónak is parancsolni. Tehát a dolognak az a bibéje, hogy az állam nem akarja az egyház vezetése alatt látni az iskolát.

— Minek is ott a póp? Maradjon ő csak az oltárnál; oktassa a népet a szószékről és a hittani óra alatt a tanulókat is. Az iskola vezetését hagyja az államra, úgy sem ért ő ahhoz. Báresak egy »felekezeti« iskola sem volna a hazában; akkor már máma odább volnánk a műveltség és magyarság dolgában.

— Ne mondja ezt kedves urambátyám oly fennhangon, mert valaki azt találja még kérdezni, hogy hát urambátyám minő iskolából került ki?

s akkor szégyenszemre kellene bevallania, hogy bizony abban a »szidott vallásos iskolában rakta le műveltségének alapjait. Vagy nem a vallásos iskolából kerültek ki történelmünk fényes oszlopai? Nem ez az iskola oltotta a szivekben a hazafiságnak ama szent tűzét, mely 48-ban nyelv- és osztálykülönbség nélkül oly elragadó lelkesedéssel nyilatkozott? S századunk második felében miért nincsenek oly jeleseink, oly úttörő lángelméink, éltek — vagyunkat áldozni kész hazafiak, mint voltak a század első felében?

Mikor a mult nyáron Tátra-Füreden időztem gyalog bejártam a messze vidéket, sőt néha még a szomszéd megyékbe is elkullogtam s ilyenkor bizony nagyon is fájt a szívem, ha valamelyes rongyolt faluban a legrongyoltabb viskót nevezték el iskolának. Tudakoltam a dolgot más vidékről jött vendégektől s rájöttem, a mi a statisztikai kimutatásokból hiányozni szokott, arra t. i., hogy hazánkban több száz és ezer olyan szegény község van, melynek esemetét valamely obsitos néhány mérő zabért szoktatja a betűhöz, még pedig len a malacz és a borju is hallgatja a prelekcziót. Ide építtessen a tanügyi kormány iskolákat, itt honosolja a szegény tanítót aképen, hogy abból ne csak éhen halni, hanem élni is tudjon. De az

jaj neked akkor, ki oly időben születél, mikor az eső nem esett, reád olvassák a sentenciát, mint a hogy reám is olvasták: »hogy birna ez a gyerökökkel, midőn maga is csak akkora, mint egy gyerök«.

Ime csak halványan ecseteltem a miserabilis tényeket, mik a tanítói választásoknál előfordulnak. Ugy-e nem tetszik? Pedig ez így van édes olvasóm s így lesz, míg a választást vagy reform alá nem vetik, vagy végkép el nem törlik.

*II. Mi kényszeríti a tanítót, önhibáján kívül, a választások alkalmából a visszaélések terére lépni?*

Ezek felsorolása szomorú párhuzamban van a leírt választási történetekkel.

Első sorban is a szegénység.

A mai világban, midőn a tanító társadalmi állása egy oly bőséges kútforrása az általános ismereteknek, mely egyedül hivatott, a nemzet művelődését tartva szem előtt, alakító erővel birni, mondom társadalmi állása, ama erkölcsi tekintélyhez viszonyítva, minden magasztossága mellett is *lenézett*, jövőjét tekintve, *elfelejtett*. Miért? mert a pauperismus szoros lánczával lebilincselte oly kasztot képez, melyre igen reá illenek a különféle gúnyos elnevezések is, mint például koldúsurak. S van-e okunk e nevezettet szégyenleni? szerintem nincs, hanem igen is van azoknak, kik az állapotot el tudják tűrni akkor, midőn tudatában vannak annak, hogy azt a sokat hangoztatott művelődést mi raktuk le s mi fejlesztjük tovább a kor színvonalával.

Nyomorúságos állapotunkat semmi sem jellemzi jobban, mint az a tény, hogy egy 250—300 frtos állomásra 5—6, 300—400 frtosra 10—20, 400—500 usque 600 frtosra 20—30—40, sőt több tanító is pályázik. Nemde szomorú statisztikai adat, mely bizonyítja, hogy hazánkban a tanítói állomásoknak

így felállított iskoláknak vezetését hagyja az egyház kezében, mert hiszen, különösen ilyen helyeken, hol mértföldekre nem lakik a papon és tanítón kívül intelligens ember, ki lenne erre alkalmasabb, ha nem a legtanultabb és legfüggetlenebb osztály, a papság?

— Jaj öcsém messze kalandozol te már. Hiszen ezek az iskoláknak esúfolt odúk egytől-egyig mind »felekezeti« vagy amint te nevezed, hitvallásos iskolák; csináltassák meg tehát a katolikusok. Aztán hol venné az állam azt a rengeteg sok pénzt?

— No urambátyám csakhogy ide kerültünk már. Ha oly kevés a pénzük éppen a művelődés terjesztésére, minek poecékolják hát azt is ott, a hol csak azért állítanak állami iskolákat, hogy a *meglévő* katolikus iskolát vagy teljesen megbuktassák, vagy legalább szakadást idézzenek elő a gyermekek szülei között. Ezzel csak egyházunk iránti gyűlöletét mutatja a felekezetiellenességet affektáló kormány. Urambátyám tudja, hogy sajnos nem vagyok valami szent ember, mégis kezdem belátni, hogy jaj nekünk kaputosoknak, ha a mindenétől kifosztott nép vallás nélkül nő fel. Ezek csak ökleikben fognak bizni.

(Vége köv.)

*Titusz István.*

több mint  $\frac{3}{5}$ -e nem üti meg a 300 frt javadalmát? Lehet-e akkor csodálni, ha a szegénység kényszerítése miatt kénytelen a tanító nevével ellenkező cselekedetek terére lépni? Semmi esetre sem! A tanítónak ép úgy vannak ambíciói egy szebb jövővel kecsegtető életre, mint bárki másnak. Ő is ember s benne is él a vágy, mely őt sarkalja protectiót keresni, korteskedést úzni s több ilyenféle fogást igénybe venni, melyek közé lehet venni azt az esetet is, hogy egy családos ember pályáznai menvén, nem juthatott másképp győzelemre, mint hogy nőtlen embernek adta ki magát; természetesen nagyot bámult az iskolaszék, midőn a választott családotul együtt jelent meg otthonában.

Láttatok-e már négy-öt vagy több családtaggal bíró atyát hazatérni körébe, s láttatok-e azt az egekig kítő örömet a szerető nő s gyermekek kebeléből kiömleni, midőn az atya mosolygó arccal adja tudtára övéinek megválasztatását; s viszont láttatok-e atyát, midőn félénken, lesújtva mondja: nem! Az előbbi esetben még a karon levő gyermek is hintázva emelgette örömeiben kicsi kezeit, az utóbbiban a nő gyermekeitől körülvéve zokogva borult az asztalra, s az atya? megtörölve nedves szemét, sajtó fájdalomtól gyötörve fordítá el arcját, mert ismét egy reménnyel kevesebb sugár világítja meg a saját és övéinek jövőjét.

Ma, midőn a legutolsó napszámós is átlag 60—80 kr. napi díjban részesül, a nemzet napszámósának sokszor még annyi sem jut, és ha jut mondjuk 1 frt, kérdem attól, aki ismeri a hivatalhoz kötött úri életet, mi az a 1 frt ma a 19-ik század alkonyán, midőn az ugynevezett úri kaszt közül még a közönséges írkoknak is évi fizetése 5—600 frtban van megállapítva? De ha annyi sincs, s nincs is kilátás többre, mint 300 frtra, ebből azután élj meg nemzetem zsengeinek fundamentom-rakója! Ezért az összegért szenvedsz 8—10 hónapon át s teszed magad a korai sírkövévé!

Itt vannak gyermekeink. Vagy ez nem számít? De igen is, mert elvégre a tanító is ember, kinek ép úgy első feladata a faj fentartása, mint bárkinek s így az okozattal is le kell számolni. Midőn egy ízben azt kérdeztem egy borjúkat őrző 15—16 éves fiútól: ki fia vagy? sírva fakadt s felelete az volt: »a mesteré«. Ez a fiú szép tehetsége mellett is gulyássá lőn, mivel atyja földhöz tapadt szegény tanító volt, kinek fizetése meghalni sok, megélni nagyon kevés volt. Azt mondják: tanította volna maga; *de van-e olyan ember, kit a keserűség meg nem öbne s ki ne tépné kebeléből a nemesebb érzelmeket, hogy könnyelművé legyen?*

A szegénység mellett a család sorsa iránt táplált ambíció is kényszerítő hatalommal serkenti őt az állás elnyerhetéseért minden czélra vezetőt módot megkísérlni; mert azt józan észszel nem kívánhatja senki sem, hogy négy-, ötöd- vagy többedmagával martírja legyen nyomorult javadalmazásának.

Adjanak fizetést egyformán s legyen az legkevesebb 450 frt; ha fokozata lesz a tanítói állásnak, töltsse be az érdem s akkor nem fognak foly-

ton vándorolni tanítói választásokra, melyekkel a nemzet becsületét ép úgy mint saját magunkét pelengérré állítjuk, s nagyon, igen nagyon sokszor zsebünket is apasztjuk.

(Folyt. köv.)

Bertalan Vincze.

## A nevelésről.

(Folytatás.)

A másik kérdés az, lehet-e az embert valamire oktatni és szoktatni?

Oktatni, másképp »tanítani annyit tesz, mint másokkal ismereteket közölni.« (Lubrich. Neveléstudomány, III. k. 1. §. 4. l.) »Az oktatás tehát ismereteket nyújt« — Kiss Áron.

Az ember és az oktatás fogalma nem zárja-e ki egymást, vagyis az ember oktatása bensőleg nem lehetetlen-e?

Aristoteles azt írja, hogy »minden tudomány tanítható és hogy mindaz, ami a tudomány tárgyát teszi, az meg is tanulható«.

Am hogy az ember oktatható legyen, vagyis hogy az ismeretek vele közölhetők legyenek, részről feltételül megkívánatik, hogy ő az ismereteket elfogadni és azokat megtartani képes legyen. Fatuskót, kódarabot oktatni nem lehet, mivel az az ismereteket elfogadni nem képes.

Az ember a tapasztalat tanúsága szerint oktatható, vele az ismeretek közölhetők, mivel azokat ő képes elfogadni és megtartani is: »tanítani még öreg embereket is lehet«. Az oktatásra nézve tehát a tény a tanú, hogy belső lehetetlenség nem áll fenn.

Nem lehetetlen az oktatás külsőleg sem. Nem lehetetlen a természet törvényei szerint, mivel »a gondolkodási rendszer, a melylyel a tanítás foglalkozik« az embernek, még pedig minden embernek sajátja, sajátja azzal a feladattal, hogy ismereteket gyűjtsön. Az oktatásra az ismeretek elfogadására és megtartására való képesség minden ember sajátja lévén, az az ember természetéhez tartozik, következésképp az ember oktatása, a természet törvényeivel nem ellenkezik, a természet törvényei szerint nem lehetetlen.

Hogy az oktatás, az emberi általános szokásokkal sem ellenkezik, vagyis hogy az erkölcsileg sem lehetetlen, bizonyítják az oktatás helyei, az iskolák. Ha nem lenne oktatható az ember, iskolákat sem találnánk. Ha az ember oktatása ellenkeznék az emberek akaratával, az emberi szokásokkal, az oktatás számára helyeket sem jelölnének ki az emberek. Látjuk, hogy iskolákat sokszor nagy költséggel is emelnek és fentartanak az emberek. Semmi kétség tehát a fölött, hogy az oktatás erkölcsileg sem lehetetlen.

De lehet-e az embert valamiféle cselekvésre szoktatni?

»Ami a lét bizonyos nemét a természettől nyerte — mondja Aristoteles — azt másként szoktatni nem lehet; így a kő, mely természeténél fogva lefelé viték, soha sem szoktatható arra, hogy fölfelé törekedjék, még akkor sem, ha azt e végből tiz-

ezerszer is dobálnák fölfelé. Megfordítva, a tüzet sem fogod rászoktatni, hogy lefelé igyekezzék. Más lénynél sem fogjuk elérni, hogy az máshoz szokjék, mint a mire a természet által alkottatott.«

Az ember cselekvése azonban létét nem a természettől nyeri, hanem az ember akaratától, attól, amely szabad, amely nem függ a természettől.

Az ember ennek következtében, mivel ő szabadon elhatározhatja magát, reávehető arra, hogy a tőle függő cselekedeteit, ezen vagy azon, előre meghatározott módon végezze, még pedig nem is egyszer, hanem ismételten, újra és újra, míg csak ama cselekvést könnyedén nem végzi, azaz meg nem szokja.

Az embernek valami cselekvésre való szoktatása tehát bensőleg nem lehetetlen.

Tapasztalati tény, hogy az nem lehetetlen külsőleg sem még pedig sem természetileg, sem erkölcsileg.

Nem lehetetlen az ember szoktatása a természet törvényei szerint, mivel az ember természetével nem ellenkezik valamely cselekvésnek a könnyed végzése, a megszokása. Nemde azt tartja a közmondás, hogy a szokás második természetté válik. Mikép válhatnék a megszokás második természeté, ha a természettel ellenkeznék? Am ha nem ellenkezik a természettel a megszokás, nem ellenkezik vele a szoktatás sem, következésképp a szoktatásra nézve természeti lehetetlenség fenn nem állhat.

Hogy pedig a szoktatás nem lehetetlen erkölcsileg sem, ismét a tapasztalat a tanú rá. Látjuk ugyanis, hogy az emberek egyes cselekedeteket másokkal többször is, ismételten is végeztetnek, amíg csak az illető azt a cselekedetet könnyedén nem végzi, azaz meg nem szokja. Így ismételtetik a gyermekkel pl. a nyugodt ülést, az egyenes állást, a halk vagy a hangos beszédet, az írást, a rajzolást. . .

Bármerre fordulunk, ez ismételtetést, e gyakoroltatást mindenütt feltaláljuk s azért a szoktatás erkölcsileg sem lehetetlen, mivel az emberi általános szokásokkal nem ellenkezik.

A második kérdésre tehát azt feleljük, hogy nem lehetetlen az embert valamiféle cselekvésre oktatni és szoktatni.

A harmadik kérdés végre az, vajjon erényes életre is oktatható és szoktatható-e vagyis nevelhető-e az ember?

Schoppenhauer és a pessimisták a nevelést lehetetlennek tartják, mivel az erényes életnek főtenyezője a »velle« (az akarat); az pedig »non discitur«, vagyis akarni nem lehet megtanulni.

Schlegel még tovább megy, ő a nevelést az erkölcsi, az erényes életre nevelést, örültségnek állítja.

Ellenben Plato azt mondja, hogy nevelés által az ember a legistenibb és a legszelidebb teremtménynyé válhatik. (Dr. Kellner. Képek a nevelés és tanítás történetéből. 46. l.)

Aristoteles szerint a nevelés szintén lehetséges.

És valóban nem lehetetlen a nevelés, azaz az erényes életre való oktatás és szoktatás. Nem lehetetlen sem bensőleg, sem külsőleg.

jaj neked akkor, ki oly időben születél, mikor az eső nem esett, reád olvassák a sentenciát, mint a hogy reám is olvasták: »hogy birna ez a gyerekökkel, midőn maga is csak akkora, mint egy gyerekök«.

Ime csak halványan eseteltem a miserabilis tényeket, mik a tanítói választásoknál előfordulnak. Ugy-e nem tetszik? Pedig ez így van édes olvasóm s így lesz, míg a választást vagy reform alá nem vetik, vagy végkép el nem törlik.

**II. Mi kényszeríti a tanítót, önhibáján kívül, a választások alkalmából a visszaélések terére lépni?**

Ezek felsorolása szomorú párhuzamban van a leírt választási történetekkel.

Első sorban is a szegénység.

A mai világban, midőn a tanító társadalmi állása egy oly bőséges kútforrása az általános ismereteknek, mely egyedül hivatott, a nemzet művelődését tartva szem előtt, alakító erővel birni, mondom társadalmi állása, ama erkölcsi tekintélyhez viszonyítva, minden magasztossága mellett is *lenézett*, jövőjét tekintve, *elfelejtett*. Miért? mert a pauperismus szoros lánczával lebilincselte oly kasztot képez, melyre igen reá illenek a különféle gúnyos elnevezések is, mint például koldúsurak. S van-e okunk e nevezettel szégyenleni? szerintem nincs, hanem igen is van azoknak, kik az állapotot el tudják tűrni akkor, midőn tudatában vannak annak, hogy azt a sokat hangoztatott művelődést mi raktuk le s mi fejlesztjük tovább a kor színvonalával.

Nyomorúságos állapotunkat semmi sem jellemzi jobban, mint az a tény, hogy egy 250—300 frtos állomásra 5—6, 300—400 frtosra 10—20, 400—500 usque 600 frtosra 20—30—40, sőt több tanító is pályázik. Nemde szomorú statisztikai adat, mely bizonyítja, hogy hazánkban a tanítói állomásoknak

így felállított iskoláknak vezetését hagyja az egyház kezében, mert hiszen, különösen ilyen helyeken, hol mértföldekre nem lakik a papon és tanítón kívül intelligens ember, ki lenne erre alkalmasabb, ha nem a legtanultabb és legfüggetlenebb osztály, a papság?

— Jaj öcsém messze kalandozol te már. Hiszen ezek az iskoláknak esúfolt odúk egytől-egyig mind »felekezetiék« vagy amint te nevezed, hitvallásos iskolák; csináltassák meg tehát a katolikusok. Aztán hol venné az állam azt a rengeteg sok pénzt?

— No urambátyám csakhogy ide kerültünk már. Ha oly kevés a pénzük éppen a művelődés terjesztésére, minek pocsékolják hát azt is ott, a hol csak azért állítanak állami iskolákat, hogy a *meglévő* katolikus iskolát vagy teljesen megbuktassák, vagy legalább szakadást idézzenek elő a gyermekek szülei között. Ezzel csak egyházunk iránti gyűlöletét mutatja a felekezetiellenességet affektáló kormány. Urambátyám tudja, hogy sajnos nem vagyok valami szent ember, mégis kezdem belátni, hogy jaj nekünk kaputosoknak, ha a mindenétől kifosztott nép vallás nélkül nő fel. Ezek csak ökleikben fognak bizni.

(Vége köv.)

Titusz István.

több mint  $\frac{3}{5}$ -e nem üti meg a 300 frt javadalmat? Lehet-e akkor csodálni, ha a szegénység kényszerűsége miatt kénytelen a tanító nevével ellenkező cselekedetek terére lépni? Semmi esetre sem! A tanítónak ép úgy vannak ambíciói egy szebb jövővel kecsegtető életre, mint bárki másnak. Ő is ember s benne is él a vágy, mely őt sarkalja protectiót keresni, korteskedést üzni s több ilyenféle fogást igénybe venni, melyek közé lehet venni azt az esetet is, hogy egy családos ember pályáznai menvén, nem juthatott másképp győzelemre, mint hogy nőtlen embernek adta ki magát; természetesen nagyot bámult az iskolaszék, midőn a választott családosstul együtt jelent meg otthonában.

Láttatok-e már négy-öt vagy több családtaggal bíró atyát hazatérni körébe, s láttatok-e azt az egekig kitörő örömet a szerető nő s gyermekek kebeléből kiömleni, midőn az atya mosolygó arccal adja tudtára övének megválasztatását; s viszont láttatok-e atyát, midőn félénken, lesujtva mondja: nem! Az előbbi esetben még a karon levő gyermek is hintázva emelgette örömeiben kicsi kezét, az utóbbiban a nő gyermekeitől körülvéve zokogva borult az asztalra, s az atya? megtörölve nedves szeméit, sajgó fájdalomtól gyötörve fordítá el arcját, mert ismét egy reménnyel kevesebb sugár világítja meg a saját és övének jövőjét.

Ma, midőn a legutolsó napszámos is átlag 60—80 kr. napi díjban részesül, a nemzet napszámosának sokszor még annyi sem jut, és ha jut mondjuk 1 frt, kérdem attól, aki ismeri a hivatalhoz kötött úri életet, mi az a 1 frt ma a 19-ik század alkonyán, midőn az ugynevezett úri kaszt közül még a közönséges írónak is évi fizetése 5—600 frtban van megállapítva? De ha annyi sincs, s nincs is kilátás többre, mint 300 frtra, ebből azután élj meg nemzetem zsongéinak fundamentom-rakója! Ezért az összegért szenvedsz 8—10 hónapon át s teszed magad a korai sírkövévé!

Itt vannak gyermekeink. Vagy ez nem számít? De igen is, mert elvégre a tanító is ember, kinek ép úgy első feladata a faj fentartása, mint bárkinek s így az okozattal is le kell számolni. Midőn egy izben azt kérdeztem egy borjúkat őrző 15—16 éves fiútól: ki fia vagy? sírva fakadt s felelete az volt: »a mesteré«. Ez a fiú szép tehetsége mellett is gulyássá lőn, mivel atyja földhöz tapadt szegény tanító volt, kinek fizetése meghalni sok, megélni nagyon kevés volt. Azt mondják: tanította volna maga; *de van-e olyan ember, kit a keserűség meg nem ölne s ki ne tépmé kebeléből a nemesebb érzelmeket, hogy könnyelművé legyen?*

A szegénység mellett a család sorsa iránt táplált ambíció is kényszerítő hatalommal serkenti őt az állás elnyerhetéseért minden czélra vezető módot megkísérlni; mert azt józan észszel nem kívánhatja senki sem, hogy négy-, ötöd- vagy többedmagával martirja legyen nyomorult javadalmazásának.

Adjanak fizetést egyformán s legyen az legkevesebb 450 frt; ha fokozata lesz a tanítói állásnak, töltsé be az érdem s akkor nem fognak foly-

ton vándorolni tanítói választásokra, melyekkel a nemzet becsületét ép úgy mint saját magunkét pelengérré állítjuk, s nagyon, igen nagyon sokszor zsebünket is apasztjuk.

(Folyt. köv.)

Bertalan Vincze.

## A nevelésről.

(Folytatás.)

A másik kérdés az, lehet-e az embert valamire oktatni és szoktatni?

Oktatni, másképp »tanítani« annyit tesz, mint mássokkal ismereteket közölni. (Lubrich. Neveléstudomány, III. k. 1. §. 4. l.) »Az oktatás tehát ismereteket nyújt« — Kiss Áron.

Az ember és az oktatás fogalma nem zárja-e ki egymást, vagyis az ember oktatása bensőleg nem lehetetlen-e?

Aristoteles azt írja, hogy »minden tudomány tanítható és hogy mindaz, ami a tudomány tárgyát teszi, az meg is tanulható«.

Am hogy az ember oktatható legyen, vagyis hogy az ismeretek vele közölhetők legyenek, részéről feltételül megkívánatik, hogy ő az ismereteket elfogadni és azokat megtartani képes legyen. Fatuskót, kódarabot oktatni nem lehet, mivel az az ismereteket elfogadni nem képes.

Az ember a tapasztalat tanúsága szerint oktatható, vele az ismeretek közölhetők, mivel azokat ő képes elfogadni és megtartani is: »tanítani még öreg embereket is lehet«. Az oktatásra nézve tehát a tény a tanú, hogy belső lehetetlenség nem áll fenn.

Nem lehetetlen az oktatás külsőleg sem. Nem lehetetlen a természet törvényei szerint, mivel »a gondolkodási rendszer, a melylyel a tanítás foglalkozik« az embernek, még pedig minden embernek sajátja, sajátja azzal a feladattal, hogy ismereteket gyűjtsön. Az oktatásra az ismeretek elfogadására és megtartására való képesség minden ember sajátja lévén, az az ember természetéhez tartozik, következésképpen az ember oktatása, a természet törvényeivel nem ellenkezik, a természet törvényei szerint nem lehetetlen.

Hogy az oktatás, az emberi általános szokásokkal sem ellenkezik, vagyis hogy az erkölcsileg sem lehetetlen, bizonyítják az oktatás helyei, az iskolák. Ha nem lenne oktatható az ember, iskolákat sem találnánk. Ha az ember oktatása ellenkeznék az emberek akaratával, az emberi szokásokkal, az oktatás számára helyeket sem jelölne ki az emberek. Látjuk, hogy iskolákat sokszor nagy költséggel is emelnek és fentartanak az emberek. Semmi kétség tehát a fölött, hogy az oktatás erkölcsileg sem lehetetlen.

De lehet-e az embert valamiféle cselekvésre oktatni?

»Ami a lét bizonyos nemét a természettől nyerte — mondja Aristoteles — azt másként szoktatni nem lehet; így a kő, mely természeténél fogva lefelé viték, soha sem szoktatható arra, hogy fölfelé törekedjék, még akkor sem, ha azt e végből tiz-

ezerszer is dobálnák fölfelé. Megfordítva, a tüzet sem fogod rászoktatni, hogy lefelé igyekezzék. Más lénynél sem fogjuk elérni, hogy az máshoz szokjék, mint a mire a természet által alkottatott.«

Az ember cselekvése azonban létét nem a természettől nyeri, hanem az ember akaratától, attól, amely szabad, amely nem függ a természettől.

Az ember ennek következtében, mivel ő szabadon elhatározhatja magát, reávehető arra, hogy a tőle függő cselekedeteit, ezen vagy azon, előre meghatározott módon végezze, még pedig nem is egyszer, hanem ismételten, újra és újra, míg csak ama cselekvést könnyedén nem végzi, azaz meg nem szokja.

Az embernek valami cselekvésre való szoktatása tehát bensőleg nem lehetetlen.

Tapasztalati tény, hogy az nem lehetetlen külsőleg sem még pedig sem természetileg, sem erkölcsileg.

Nem lehetetlen az ember szoktatása a természet törvényei szerint, mivel az ember természetével nem ellenkezik valamely cselekvésnek a könnyed végzése, a megszokása. Nemde azt tartja a közmondás, hogy a szokás második természeté válik. Mikép válhatnék a megszokás második természeté, ha a természettel ellenkeznék? Am ha nem ellenkezik a természettel a megszokás, nem ellenkezik vele a szoktatás sem, következésképpen a szoktatásra nézve természeti lehetetlenség fenn nem állhat.

Hogy pedig a szoktatás nem lehetetlen erkölcsileg sem, ismét a tapasztalat a tanú rá. Látjuk ugyanis, hogy az emberek egyes cselekedeteket másokkal többször is, ismételten is végeztetnek, amíg csak az illető azt a cselekedetet könnyedén nem végzi, azaz meg nem szokja. Így ismételtetik a gyermekkel pl. a nyugodt ülést, az egyenes állást, a halk vagy a hangos beszédet, az írást, a rajzolást. . .

Bármerre fordulunk, ez ismételtetést, e gyakoroltatást mindenütt feltaláljuk s azért a szoktatás erkölcsileg sem lehetetlen, mivel az emberi általános szokásokkal nem ellenkezik.

A második kérdésre tehát azt feleljük, hogy nem lehetetlen az embert valamiféle cselekvésre oktatni és szoktatni.

A harmadik kérdés végre az, vajjon erényes életre is oktatható és szoktatható-e vagyis nevelhető-e az ember?

Schopenhauer és a pessimisták a nevelést lehetetlennek tartják, mivel az erényes életnek főtenyezője a »velle« (az akarat); az pedig »non discitur«, vagyis akarni nem lehet megtanulni.

Schlegel még tovább megy, ő a nevelést az erkölcsi, az erényes életre nevelést, örültségnek állítja.

Ellenben Plato azt mondja, hogy nevelés által az ember a legistenibb és a legszelidebb teremtmény nyé válhatik. (Dr. Kellner. Képek a nevelés és tanítás történetéből. 46. l.)

Aristoteles szerint a nevelés szintén lehetséges.

És valóban nem lehetetlen a nevelés, azaz az erényes életre való oktatás és szoktatás. Nem lehetetlen sem bensőleg, sem külsőleg.

Nem lehetetlen bensőleg, mivel az erényes élet és a reá való oktatás és szoktatás egymással nem áll ellentétben.

»A tulajdonképeni erény — mondja Aristoteles — okosság nélkül nem létezhetik, az okossággal pedig valamenyi erény előfordul.« (Nikom. Ethica. VI. 13. f.) Az erény és az okosság tehát egymást nemcsak ki nem zárja, hanem vele szoros viszonyban áll.

Ámde az okosság nem izolálja magát az oktatástól, lévén az emennek következménye, következésképp az erény az okossággal való szoros viszonyánál fogva nem állhat hadi lábba az oktatással szemben.

Továbbá az erényes élet a jónak folytonos, állandó, készséges cselekvésében áll. Ámde az ember ily állandó, folytonos, készséges cselekvésre szoktatható; következésképp az erényes élet, vagyis a jónak készséges cselekvése az erre való szoktatást sem zárhatja ki.

Az erényes élet és a reá való oktatás és szoktatás, vagyis a nevelés, bensőleg tehát lehetetlen nem lehet.

Nem állja-e útját a nevelésnek külső lehetetlenség, még pedig nem állja-e útját a természeti lehetetlenség?

»Az erények birtokába — Aristoteles szerint — azok gyakorlása által jutunk. Ugy vagyunk ugyanis az erényekkel is, mint a művészetekkel, megtanulván t. i. előbb, mi a tennivaló, a cselekvés közben sajátítjuk el őket.« Az ember természetével e szerint éppenséggel nem ellenkezhetik az erényes életre való oktatás és szoktatás, mivel hogy az erényeket, azok gyakorlása, azok többszöri ismétlése által sajátítjuk el. — Az erényes életre nevelés a természettel annál kevésbé ellenkezhetik, mivel a nevelésnél — ugyancsak Aristoteles szerint — nagy jelentőséggel bír az a körülmény, sőt minden attól függ, hogy miképp szoktattatik valaki mindjárt gyermekkorától.

Ámde ha a nevelés a természettel nem ellenkezik, akkor azt természeti lehetetlenség nem akadályozza.

Nem lehetetlen azonban a nevelés erkölcsileg sem. »A bölcsesek közül ugyanis sokan az összes erényeket okosságuk veszik« (Aristoteles), »a törvényhozók pedig azon fáradoznak, hogy a polgárokat szoktatás által tegyék jókká« (Aristoteles).

No már okosságnak véve az összes erényeket, az oktatást, mint az okosság egyik előzményét, az erények elsajátításának egyik feltételeül tekinteni nem lehet.

Ámde ha a törvényhozók a polgárokat szoktatás által akarják jókká tenni, akkor nyilvánvaló, hogy az erényes életre való oktatás és szoktatás, vagyis a nevelés, az emberi fogalmak, az emberi gondolkozásmód, az emberi kívánalmak, az emberi szokások szerint, azaz erkölcsileg sem lehetetlen.

Mivel már most sem bensőleg, azaz magában véve, sem külsőleg, azaz a körülmények folytán nem lehetetlen, hogy az ember oktatás és szoktatás által erényessé tétessék, vagyis neveltessék, következésképp, hogy a nevelés nem kárba vesztett munka,

hogy az nem örültség; következik tehát, hogy a nevelő ne csüggedjen, hanem erős lélekkel, kitartással folytassa és végezze amaz, úgy elméletileg helyes, mint gyakorlatilag lehetséges, következményeiben pedig áldásos munkáját, a növendékeknek az erényes életre való oktatását és szoktatását, vagyis a nevelést. *Hidi.*

## Irodalom és művészet.

— A »Szent Család képes népnaptára« az 1892-ik évre, mely már kilenczedik évében futja pályáját s törekszik a jó magyar katolikus népet üdvös jó tanácsokkal ellátni, immár megjelent. Elmondhatjuk, hogy valamint az előbbi években, úgy most is szebbnél-szebb és tanulságosabb elbeszéléseket, történetkéket foglal magában s több mint harmincz képpel gyönyörködteti az olvasók szemét. Egy-egy példány ára 30 kr. A tömegesen megrendelők azonban, mint más évben, úgy az idén is jelentékeny árleengedésben részesülnek.

— **Megrendelési felhívás** ily című munkára: »Katholikus hitoktatók segédkönyve«, vagyis a *katekizmus könnyen felfogható magyarázata*, választékos idézetek-, bibliai s más példák-, példázatok- és hasonlatokkal megvilágítva. Iskolai, templomi és házi használatra, a legjelesebb szakmunkák nyomán írta: *Nagy Antal*, győregházmezei áldozópap, zsinati vizsgáló, szőnyi plébános. I. kötet: Az ember rendeltetéséről és végcéljáról. — A hitről. — Az apostoli hitvallásról. — A szerző először adja a káté feleleteinek *szójelentési*, de nyomban vele kapcsolatban *tárgyértelmi* magyarázatát [is, könnyen felfogható modorban és nyelvezettel. Következnek aztán válogatott és könnyebben megjegyezhető *bizonyítékok* a szentírásból és szentatyákból, majd bibliai (mintegy összekötőleg a kátét a bibliával) és más vonzó *példák*, végre záradékol s legtöbbször tanulságos alkalmazásul egy-két megkapó s a szóban levő tárgyra világot vető *hasonlat*. E szerint a magyarázat eleje az iskolai hitoktatásra, a továbbiak pedig részint megvilágítás- és fűszerezésül ugyanahhoz (ha mikor jut rá idő), részint bővítésül a templomi keresztény tanításokhoz, úgyszintén házi olvasmányul vannak szánva, s a szerint nagyobb és kisebb betűkkel is lesz nyomtatva. — A munka, a katekizmus három szakaszához képest, három kötetes lesz. Egy-egy kötete 40—45 ívre fog terjedni, középnyolczadrét alakban. Ára kötetenkint 3 forint. — Az I-ső kötet, mihelyt annyi megrendelő jelentkezik, hogy a kiadás költségei fedezve lesznek, azonnal sajtó alá kerül, nyomban utána a II. és III. kötet. — A szerző neve elegendő biztosíték, hogy munkáját a ft papság és tanító urak b. figyelmébe a legmelegebben ajánljuk. A megrendelések szerző nevére Ó-Szőnybe intézendők.

— **Uj zeneművek.** Rózsavölgyi és Társa es. kir. udv. zeneműkereskedés kiadásában (Budapest) megjelentek: »*Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos*«. Énekhangra zongorakisérettel: Lányi Ernőtől. Ára 50 kr. — *Dream Waltzes* (Álom keringő) by S. Camilló Engel-től. Ára 1 forint.

## Gyűjtés

a kath. tanítók orsz. árvaháza s agg-  
jainak menedékházára:


*Rózsa József mbánhegyesi plébános 3030. sz. gyűjtőívén:* Dr. Kún László apát, Makó 2 frt; Gyenes Barnabás lelkész, Kunagota 1 frt; Németh Sándor lelkész, Battonyán 1 frt; Dörner József lelkész, M.-Dombegyháza 50 kr; Nagy Pál lelkész, M. Kovásháza 1 frt; Rózsa József lelkész, M.-Bánhegyes 1 frt; Hankó György segédlelkész, Makó 50 kr.; Dobsch Ferencz lelkész, Nagylak 50 kr.; Kristóffy János lelkész, Apátfalva 1 frt. Összeg: 8 frt 50 kr.

*Palczér Kálmán csányi esp. pl. 3337. sz. gy. ívén:* Palczér Kálmán 5 frt; Homonnay Pál kántortanító Csány, 1 frt; Ónody Gusztáv tanító, Csány 1 frt; Ónody Gusztávné tanítónő, Csány 1 frt; Thomay Béla tanító, Csány 1 frt; Majzik Béla tanító, Csány 1 frt; Dedinszky Etelka, tanítónő 1 frt. Összeg: 11 frt. — Eddigi gyűjtés . . . 1761 frt 17 kr.

és 2 drb  $\square$   
Összesen . . . 1780 frt 67 kr.  
és 2 drb  $\square$

Közli: *Zelliger Vilmos*, biz. pénztáros.

## VEGYESEK.

 *Az utolsó negyed alkalmából kérjük az előfizetéseik szives megújítását és a hátralékok beküldését.*

**Bende Imre** bbányai m. püspök úr ő méltósága a bb. e. m. r. k. tanítók szept. 22-én tartott közgyűlésén remek beszédet intézett a jelenlevő tanítókhoz. A beszédet és a gyűlés lefolyását jövő számunkban hozzuk.

**Az eszmék embere** volt Széchenyi István gróf, kit »a legnagyobb magyar« díszes névvel tüntetett ki a hálás utókor. A mily sok küzdelem árán vívta ki e megüsztelést hazájától, annyival jogosultabb hogy kegyeletes ünepélyekkel emlékeztek meg róla születésének századik évfordulóján országszerte Nagy eszméi úgy sem találtak oly követésre, amilyent érdemlettek volna, dícső neve úgy is már-már a feledés tengerébe merült volna annyi szájhős emlegetett neve mellett — nagyon szükséges volt már a magyar népnek emlékébe hozni, hogy ki volt gróf Széchenyi István, s mily eszmékkel, mily áldozatokkal vitte előbbre magyar nemzetét. Nagyon szükséges volt az ifjúságnak is példát mutatni benne, hogy mit művelhet az önzetlen honszeretet. A Gondviselés a legnagyobb magyarnak lángoló szív mellé tüneményes ész is adott, kimutatván ismét, hogy valahányszor a magyar hon nemzetölő anyagi vagy erkölcsi veszélyben forog, mindig támaszt arra termett férfiakat, akik a veszélyeztetett hont szívükkel és eszükkel megszabadítsák. Ily próféta-szerű embere a Gondviselésnek volt gr. Széchenyi István. Lángesze belátta, hogy e honnak szétzülés a sorsa, ha nem tud lépést tartani a művelt nemzetekkel; nagy szíve utakat módokat keresett, melyekkel a faji nemes tulajdonainál fogva második ezredéves létre jogosult nemzet felvirágozását biztosíthassa.

S ész és szív együttesen megtalálta ezt. Mindnyájan ismerjük életét, tudjuk, mit tett érettünk, magyarságunkért a nagy gróf, emlékezzünk tehát meg kegyelettel és hálával róla s idézzük fel képét növendékeink előtt is minél többször, hogy erőt kitartást, lelkesülést merítsenek belőle a honszeretben. Születése századik évfordulóját fényes ünnepekkel ülték meg a megyék, városok, egyletek, intézetek, iskolák mindenféle. De amint ő életében nem ünnepeltetésre vágyott s nem hajhászta a népszerűséget: szellemének is nem csak a pusztá ünnepeléssel fogunk megfelelni, hanem azzal ha követjük nagy eszméit.

**A néptanítók javadalmazása.** A közoktatási miniszteriumban jelenleg a népiskolai tanítók javadalmazásának szabályozására vonatkozólag törvényjavaslat készül, mely már legközelebb a minisztertanács elé kerülhet. A kormány e kérdésnél egyébként a nemzetiségi politikára is tekintettel volt, a mennyiben a törvényjavaslat kimondja, hogy oly községekben, melyek a néptanítóknak a törvényben megállapítandó minimumot fizetni nem képesek, az államnak kell a hiányzó összeget fedeznie, mi által a közoktatásügyi kormányzatnak döntő befolyás biztosíttatik ez iskolákra.

**A tanításra való előkészülestről.** A tanításra előkészülni hivatásával járó kötelessége minden jó tanítónak. Ezt azonban nemcsak kötelességének, hanem önképzésének eszközéül is kell tekintenie. Azzal, ki tanítására nem készül elő, igen könnyen megeshetik, hogy az előadásán esetleg megjelenő előljárói vagy vendégei, sőt saját tanítványai előtt is zavarba jön; ez pedig nem válik előnyére. A tanításra való előkészülestről a helyes utat kell megválasztani; e czélból írja le a tanító a tanmenetet és a tananyag lényegét, de ne hosszasan, részletezve, hanem röviden, vázlatosan, úgy, hogy könnyen áttekinthető legyen. Tanításának különösen a főbb pontjait s a benne előforduló fogalmakat jegyezze fel, hogy azokat mindenkor egyenlően értelmezhesse és magyarázhassa. Igen czélszerű s hasznos, ha néha részletesen is kidolgozza tanítását, s a gyermekekkel szemben is — persze csak a mennyire lehet — ehhez tartja magát. Ezen jegyzeteket a szerzett tapasztalatok alapján minden tanítás után azonnal javítsa ki, mert ekkor még eszében van, hogy mi volt tanításában hiányos, elnyújtott, kissé nehézkes vagy egyébként elhibázva; továbbá a tanítás alatt vagy után gyakran juthat eszébe olyan találó kifejezés vagy gondolat, melyen előzőleg hiába törté vagy törhette volna fejét. Az ilyen, az év folyama alatt öszszegyűjtött jegyzet egész kincset képez olyanra nézve, ki értékesíteni tudja. Ha valaki ily alaposan készült elő a tanításra, úgy az ama tárgy ismételtlen való előadásánál (ha pl. a következő évben ugyanazon osztályban marad) sem fog unatkozni, hanem mindig nagyobb s nagyobb érdeklődéssel fogja ugyanezt előadni. — *Emődý Károly.*

### Szerkesztői telefon.

B. K. Lehetetlen volt e számban hozni a küldöttet. Egy napot késett b. levele. Üdvözet!

Van szerencsénk a n. é. közönség és nagybecsült vevőink becses tudomására hozni, hogy

## BUTORCSARNOKUNKAT

mely nagyszerűség tekintetében a maga nemében páratlan s méltó látványosságot képez  
**BUDAPEST, IV., Hatvani-utca II., I. emelet (Neruda-féle üzlet melletti palotában)**  
 megnyitottuk s annak egész napon át való megtekintése a n. é. közönség szabadságában áll.

Csarnokunk dús választékban tartalmaz teljes háló-, ebédlő- és dolgozó-szoba, valamint szalonberendezéseket, ó-német-, angol-, renaissance- és barock-stylben, nemkülönben minden egyes butoradarabot a legegyszerűbbtől a legfinomabbig, minden egyes versenyt fölülmuló legolcsóbb árak mellett, mert elvünk:

**csékély haszon mellett nagy forgalmat elérni.**

A n. é. közönséget kérve, hogy csarnokunkat minél számosabb látogatásával szerencsétlenül méltóztassék, maradunk hazafini üdvözléssel

## STEIER és HOFFMANN

butorkereskedők, kárpitosok és diszitők.

☞ Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. ☜

## LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedés kiadásában (Budapesten, Andrassy-út 21. sz. a.)

megjelent és a nmlt. vallás- és közokt. miniszter által általánosan engedélyezett tankönyvek.

	A miniszt. enged. száma		A miniszt. enged. száma
Magyar Abc és olvasókönyv, szerk. Gööz-Schön-Trájtler, ára kötve . . . . . 20 kr.	16,163—1890	†Földrajz, osztatlan népiskolák számára, Vargyas Endrétől, kötve . . . . . 20 kr.	21,456—1890
Fali olvasótábla hozzá (13 írott és 13 nyomtatott tábla) ára . . . . . 3 ft.	16,163—1890	*Földrajz, írták Mártonffy és Pechány, a IV. oszt. sz. kötve 24 kr., az V—VI-ik osztály számára kötve . . . . . 36 kr.	17,358—1888
Magyar Abc és olvasókönyv, szerk. Faludi-Szép, ára kötve . . . . . 20 kr.	17,358—1888	Magyarország térképe, megyei beosztással Hatsék I.-től . . . . . 20 kr.	14,596—1879
Magyar nemzeti olvasókönyv, szerk. Gööz-Schön-Trájtler, a II. oszt. számára kötve 30 kr., a III. oszt. számára kötve 36 kr., a IV. oszt. számára kötve 40 kr., az V—VI. oszt. számára kötve . . . . . 62 kr.	4,954—1890	Magyarország egyes megyéinek térképe, Hatsék I.-től egy-egy 15 v. . . . . 20 kr.	20,477—1891
Magyar nyelvtani kézikönyv, írta Belicza József, I. r. a 2. oszt. sz. kötve 18 kr., II. r. a 3. oszt. sz. kötve 24 kr., III. r. a 4. oszt. sz. kötve 24 kr., IV. r. a 5—6. oszt. számára kötve . . . . . 44 kr.	19,906—1891	Kis atlasz, Lange és dr. Cherventől, 40 kr.	20,281—1891
Kis magyar nyelvtan, szerk. Erényi-Balassa kötve . . . . . 30 kr.	19,444—1890	*†Első oktatás a magyarok történetében, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Lauko, kötve . . . . . 30 kr.,	7,487—1890
Magyar Nyelvtan, osztatlan népisk. szám. Vargyas Endrétől, kötve . . . . . 20 kr.	43,855—1889	†A Magyarok története, osztatlan népisk. számára Vargyas E.-től, kötve . . . . . 20 kr.	42,931—1889
Német Abc és olvasókönyv, szerk. Faludi és Szép, I. rész kötve . . . . . 32 kr.	17,358—1888	Magyar alkotmánytan, írta dr. Csiky Kálmán, kötve . . . . . 24 kr.	21,407—1891
Német olvasókönyv, szerk. Faludi és Szép II. rész kötve 40 kr., III. rész . . . . . 48 kr.	17,358—1888	*Rövid alkotmányt., írta Mayer Miksa 16 kr.	6,326—1890
Lesebuch für Volksschulen, szerk. Hetzel S., I. r. kötve 20 kr., II. r. kötve 28 kr. III. rész kötve . . . . . 33 kr.	34,825—1891	Természetrájt, írta Báthory Nándor, kötve . . . . . 40 kr.	14,539—1889
Deutsche Sprachlehre, írta Langraf M. I. r. kötve 36 kr., II. r. kötve . . . . . 36 kr.	19,906—1891	*Első oktatás a természetrájtban, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Kozocsa, kötve 40 kr.	14,539—1889
Elementar Sprachbüchlein, írta Hetzel S., kötve . . . . . 30 kr.	34,825—1891	Természetr., írta Sudy K. J., kötve 40 kr.	7,487—1890
Német nyelvtan, gyakorlati föladatakkal, kötve . . . . . 40 kr.	7,908—1890	*†Természetrájt, osztatlan népiskolák számára, Vargyas Endrétől, kötve 20 kr.	49,933—1890
Német nyelvgy., írta Spitzer L., kötve 30 kr.	6,527—1890	Gazdasági és kertészeti füzetek, Dobóczy Lajostól, I. és II. füzet a fiúisk. szám., III. és IV. füzet a leányisk. számára, egy-egy füzet ára . . . . . 20 kr.	11,662—1890 20,290—1891 4,068—1885
Számvetési gyakorlókönyv, szerk. Faludi János, I. r. a 2. oszt. sz. kötve 15 kr., II. r. a 3. oszt. sz. kötve 18 kr., III. rész a 4. oszt. számára kötve . . . . . 20 kr.	14,539—1889 és 17,358—1888	*Egészségtan, írták dr. Csapody és dr. Gerlóczy, kötve . . . . . 24 kr.	20,296—1891
Földrajz, írta dr. Brózik Károly, a IV. oszt. sz. kötve 20 kr., az V. oszt. sz. kötve 30 kr., a VI. oszt. sz. kötve 20 kr.	3,983—1890	Természettan, a kémia elemeivel, írta Heller Ág., kötve . . . . . 40 kr.	15,354—1890
*†Első okt. a földrajzban, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Lauko köt. 30 kr.	14,539—1889	*Természettan, a vegytan elemeivel, írta Kuttner S., átdolg. Suppan, kötve 36 kr.	20,281—1891

A \*gal megjelöltek német nyelven is, a †tel megjelöltek pedig tót nyelven is kaphatók.

Részletes árjegyzék ingyen és bérmentve. Saját kiadásunkbeli tankönyveinkből megrendelés esetén, megfelelő ingyempéldányokat bocsájtok a t. cz. tanító urak rendelkezésére szegény tanulók között való kiosztás céljából. Az itt felsorolt és nálunk megjelent tankönyveken kívül az összes létező és bárhol megjelent iskolakönyvek nálunk is megrendelhetők. — E könyvek a vallás- és közokt. miniszter úr 33028 1891. sz. a. kelt legújabb magas rendelete értelmében bármely állami vagy államilag segélyezett népiskolában, minden akadály nélkül használhatók.